

Akateeminen vapaus on uhattuna. Vapautta opettaa, opiskella, levittää tieteen tuloksia sekä harjoittaa näyttöön perustuvaa viestintää kyseenalaistetaan entistä enemmän ympäri maailman. Huolestuttava trendi on kehittymässä: sekä yksilötutkijoiden että akateemisten instituutioiden vapautteen kohdistuu enenevissä määrin painetta.

[Akateemisen vapauden indeksi](#) (AFI) osoittaa vuoden 2024 [raportissaan](#), että akateeminen vapaus heikkenee ympäri maailman. Globaalisti arviolta 3,6 miljardia ihmistä elää maissa, joissa akateeminen vapaus on täysin rajoitettu. Akateeminen vapaus heikkenee useammissa maissa kuin lisääntyy, ja vallanpitäjät pyrkivät vaikuttamaan kestävämmällä tavalla tutkimuksen tekoon. Monissa Euroopan maissa, mukaan lukien Isossa-Britanniassa, Hollannissa ja Itävallassa, akateeminen vapaus on vahvasti taantumassa.

Turvatoimet, joiden moni oletti olevan riittävän vahvoja turvaamaan akateemisen työn vapaus, ovat nyt murenemassa koko maanosassa. Hallitukset kiristävät otettaan yliopistoista. Poliitikot muokkaavat tutkimuksen painopisteitä sopimaan omiin näkemyksiinsä. Eurooppalainen tiedeyhteisö ei ole immuuni poliittiselle vaikuttamiselle. Muutos on käynnissä, ja se etenee huolestuttavassa tahdissa.

Me Pohjoismaiden ja Baltian nuoret akatemiat seuraamme tätä poliittista väliintuloa tyrmistyneinä, ja seisomme kollegojemme rinnalla vaatimassa akateemisen vapauden säilyttämistä ja suojelemista ympäri maailman. Rajoitukset akateemiselle vapaudelle uhkaavat tieteen perustuksia ja kykyämme tuottaa korkeatasoista tutkimusta, jota tarvitaan sekä nykyhetken että tulevaisuuden haasteisiin vastaamisessa.

Akateeminen vapaus ei ole pelkästään abstrakti periaate; se on edellytys, jotta yhteiskunta voi tuottaa muuttuvia tarpeitamme ja olosuhteitamme vastaavaa korkeatasoista tutkimusta. Nuoret tutkijat ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, kun akateeminen vapaus rapautuu. Varsinkaan meillä ei ole sellaista turvattua asemaa, joka suojaisi yhtäkkisten, tutkimuksen teon perustuksiin kohdistuvien muutosten keskellä. Kohtuuton tutkimusrahoituksen politisointi ja rajoitukset vapaalle tutkimuksen teolle ja tieteellisen tiedon välittämislle heikentävät uuden sukupolven tutkijoiden kykyä vakiinnuttaa asemansa ja pyrkiä tutkimuksen huipulle.

Kielteiset seuraamukset eivät kuitenkaan rajoitu edellä mainittuihin. Kun poliitikot määrittelevät millaista tutkimusta voi tehdä, mitä saa opettaa, tai ketkä tutkijoista saavat olla äänessä, se

paitsi haastaa akateemisen vapauden, myös rapauttaa avointa, demokraattista yhteiskuntaamme.

Vapaa tiedeyhteisö on yksi toimivan demokratian peruspilareista. Vapaa oikeuslaitos on toinen; sen olemassaolo varmistaa, että me kansalaiset voimme harjoittaa vapauttamme ja suojata oikeuksiamme – eikä vähiten oikeutta ja vapautta mielipiteeseen silloinkin, kun nämä mielipiteet voivat aiheuttaa joillekin epämukavuuden tunteita. Yliopistoilla ja korkeakouluilla on vastaava rooli: vapaus tutkimuksessa ja korkeakouluopetuksessa luo olosuhteet julkisten päätösten, päätöksentekoprosessien ja vallanpitäjien kriittiselle arvioinnille. Tiedeyhteisö tuottaa tietoa sekä avoimeen dialogiin perustuvan kulttuurin, jonka avulla voidaan puolustaa yhteiskuntaa poliittiselta manipuloinnilta ja vahvistaa poliittisten prosessien legitimitettiä. Itsenäiset faktantarkastamisen asiantuntijat ovat ensiarvoisen tärkeitä vapaassa ja avoimessa yhteiskunnassa. Kun politiikalla rajoitetaan akateemista vapautta, se uhkaa demokratioitamme.

Niin meillä kuin ympäri maailmaa näkemämme kehityskulut vaativat toimia. Rajoitusten nopea eteneminen osoittaa, ettei tiedejärjestelmä nykymuodossaan ole turvattu. Akateemista vapauttaa tulee vahvistaa.

Me Pohjoismaiden ja Baltian nuoret akatemit olemme tunnistaneet kolme keskeistä aluetta, joilla päättäjimmme tulisi toimia puolustaakseen akateemista vapautta ja luodakseen pitkän tähtäimen suojaa vapaalle ja avoimelle tieteen harjoittamiselle.

1. **Akateeminen vapaus tulee turvata lailla.** On taattava täysi lain turva tälle sananvapauteen, lehdistön vapauteen ja uskonnonvapauteen verrattavissa olevalle demokratian perusperiaatteelle. Vapaassa yhteiskunnassa on tärkeää turvata opetuksen, tutkimuksen ja tiedonvälityksen vapaus, jotka ovat kaikki keskeisiä vapaan ja avoimen tiedeyhteisön osatekijöitä.
2. **Tulee perustaa luottamushenkilön toimi huolehtimaan akateemisesta vapaudesta ja integriteetistä.** Itsenäisenä toimena sen tulisi saada mandaatti tutkia ja nostaa esiin ongelmia liittyen vapaaseen tiedon hankintaan ja tiedon levittämiseen korkeakouluissa. Luottamushenkilön tulisi myös toimia akateemisen vapauden kehityksen ja nykytilan mittarina.
3. **Pitkän tähtäimen vision ja jatkuvuuden tulee olla osa kaikkea tutkimuspolitiikkaa.** Koko akateeminen järjestelmä opetussuunnitelmista ja hallinnosta urapolkuihin ja rahoitukseen tulee suunnitella huomioiden tutkimuksen ja koulutuksen hidas luonne. Tieteelliset innovaatiot syntyvät vuosien, eivät kuukausien kuluessa, minkä vuoksi tiedeyhteisöä tulee suojata kohtuuttomilta ja yhtäkkisiltä poliittisilta käännteiltä.

Akateemisen vapauden rajoitukset lisääntyvät nopeasti. Tarvitaan kiireesti vastatoimia, jotta vältämme vakavat seuraamukset avoimille yhteiskunnillemme. Me Pohjoismaiden ja Baltian alueen nuoret akatemit vaadimme päätöksentekijöitä toimimaan päättäväisesti vahvistaakseen sellaisia puitteita, jotka suojelevat tiedeyhteisöä ja demokratian peruspilareita. Vapaa yhteiskunta tarvitsee vapaan tiedeyhteisön – ja kuten kaikkia vapauksia, sitä tulee puolustaa ennen kuin se menetetään.